

V obče se vidi, da srca gosp. profesorjev niso kaj posebno gorka za spisovanje člankov šolskim poročilom, ker res ni lahko izbrati si naloge, ki ugaja cilju poročilovemu, ki po naših mislih je v prvi vrsti: poučno berilo podati učeči se mladini; v slovenskem jeziku pisane članke pa je že zelo „kulturna“ slana vzela.

Slovensko časopisje.

* „*Srpska Zora*“, o kateri smo že mnogokrat pohvalno govorili in jo priobčali tudi srbščine veščim Slovenom, je dopolnila 1. tečaja 1. poluleťje. Čeravno, kakor piše gosp. vrednik, njegov list ni našel toliko podpore, kolikor se je je nadejal in bi je lahko bilo, se je vendar od vredniške in založniške strani vse storilo, da je list vedno izpolnoval svojo obljubo.

Zvezek 6. za mesec junij ima v sebi nasledni zadržaj: Slika Mihajla M. Obrenovića III. sè pesmijo J. S. Ča. — Nadaljevanje G. Jakšičeve povesti „Čiča Tima“. — Konec preved. Spielhagnove povesti „Seoska namiguša“. — „Balkan. Klanec sv. Nikole“, risal F. Kanić. — „Bugarski ustanici v Balkanu“, risal F. Kanić. — „V...é — éu“, pesem Mite Popovića. — „Slepčeva osveta“, nadaljevanje pripovedka po nemškem. — „Ni brigeša!“ (Slika sè tekstom.) — Jovan Ristić (slika izvrstna s kratko a jedernato biografijo tega slavnega Srbskega diplomata). Nadaljevanje „Potnih crt o Bosni“. — „Prosjak“, pesem Pavo J. Markovića. — „Umirući ustanik“, pesem Savo Pajića, ustanika v Balkanskih gorah. — „Jedna crta iz života Hajduk-Veljka i brata mu Milutina.“ — „Kosovo polje“ (z zemljevidom tega zgodovinskega zemljišča). — Podlistek. — Književni pretres. — Pregledne beleške. — Društva. — Prosveta itd.

Vidi se iz vsega tega, da je list v istini, osobito sedanji čas zelo zanimiv in po vsi pravici zasluži, da se mu ohrani življenje. Namesti nemških lepoznavanskih listov naj si vsak imovit Sloven rajši naroči lično ilustrirane časnike, kakor sta, na priliko „Srbadija“ in „Srpska Zora“, da podpira dobro stvar. Cena „Srpski Zori“ je: Za celo leto 4 gld. 80 kr., za pol leta 2 gld. 40 kr., za 3 mesece 1 gold. 20 kr.

Administracija „Srpske Zore“ je na Dunaji VII. Burggasse 24.

Slovensko slovstvo.

* Slovenski učiteljski koledar za leto 1877., ki ga je izdalo učiteljsko društvo za slovenski Štajer, je ravnokar prišel na svetlo. Obseg tega koledarčka je navadna pratika, imenik večine ljudskih šol in učiteljev na slovenskem Štajerji, Kranjskem in Goriškem z dodatkom nekaterih književnih naznanil in nekoliko belih listkov za vpisanje notíc. Vse skupaj vezano je pripravna ročna knjižica, katera se pri vredniku gosp. Lapajnu v Ljutomeru dobí za 52 krajc. Razloge, zakaj da imenik ljudskih šol in učiteljev ni popoln za vso Slovenijo, izdatelj sam v predgovoru razjasnuje ter za drugo leto obeta popolnejšega. — Memogredé naj nam g. izdatelj dovoli le kratko opazko: „Volksschulen“ smo dozdaj imenovali zmirom „ljudske“ šole in mi ostanemo tudi vprihodnje pri tem izrazu, „učiteljski koledar“ pa jih zove „narodne“ šole. Res, da „Volk“ se imenuje tudi „narod“, al zaradi tega ni iz slovarja našega izbrisan izraz „ljudstvo“ in to tem manj, ker se nekaka razlika dela med „Volk“ in „Nation“. In ker na eni in isti „Volksschule“ so nekateri učitelji narodni, drugi pa ne, kako hočemo opravičiti to, da potem vse te učitelje imenujemo narodne (Volksschullehrer)? Po takem bi bil na pr. Kušter v Kranji

ravno tako naroden učitelj kakor Močnik v Ljubljani? — Le ne prehitro zametovati besed, ki so bile in so še v ustah ljudstva, sicer iz Scylle pridemo v Karybdo!

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O prilíki Janežičeve svečanosti.)

„Kdor veliko popotuje, lahko kaj pripoveduje.“ Morda se bo kdo posmehoval mi, da pod revni naslov „Tri dni na Koroškem“ stavim tako bahašk pregovor. Pa naj bo! Marsikdo, ki obhodi ali obvozi pol svetá, mnogokrat ne skusi toliko, in tedaj tudi ne vé toliko pripovedovati, kakor drug, ki je popotoval le tri dni in pri tem ogledal si le majhen kos zemlje. Ne misli pa, predragi čitatelj! da bom svoje potovanje popisoval a la Bedäcker, — ne! moj namen je ves drug; popisal bom svoje popotovanje najbolj po navadi človeka, ki „v vsakem jajcu dlake išče.“ Po tem že smeš pripravljen biti na to, da bom mnogo zabavljal.

Začnimo tedaj.

V Ljubljani nas je 12. dne t. m. zvečer naložil mešani ali bolje rečeno „polževi“ vlak. Ta priimek mu gre po vsi pravici zato, ker, če prav bi ga morda na poti polž ne vjel, bi ga vendar došel na vsaki postaji, kajti premislite: iz Ljubljane do Beljaka vozi — celih devet ur! Pri tem ni na nobeni postaji ničesar dobiti niti za žejo kozarca vode, niti za lakoto koščeka kruha. Kdor se tedaj od doma ne preskrbi s provijantom, prestane muke, kakoršne so navadne le po velikih puščavah. Na Podnartu smo sicer našli restavracijo odprto, a kaj pomaga: dva bokala vina, pol plečeta in dva hleba kruha čez sto ljudém! Kdor je znal s komolcem vrtati, je kaj dobil, drugi so morali zopet lačni in žejni sesti v vozove, ker postaje Rudolfove železnice imajo tudi to posebnost, da nikjer ni vode — vsaj za potujoče občinstvo ne.

Pripeljemo se v Beljak. Tu nam je bilo čakati čez poldrugo uro na vlak južne železnice, ki bi nas potegnil do Vrbe. „Aussteigen!“ — velé konduktérji. Trudni in razrešetani poskačemo raz vozov. V veži zagledamo par znanih Ljubljanskih nemčurjev, potujočih k nemškim pevcem v Celovec, med njimi učitelja filharmoničnega društva, ki svojo togoto nad tako obilnim številom Slovencev izpušča z besedami: „Slovenisches Gesindel, Pakasch!“ Ko pa vidi, da je okolica njegove besede slišala in si par hudih slovenskih obrazov dela gaz skoz množico naravnost proti njemu, jo popiha in zgine kakor dim hlapona, in skrivé je „filharmonikar“ nesel nemško kulturo v Celovec.

Podamo se v mesto in obležemo kavarne, da bi najprej potolažili po hrani kričeči želodec. „V sili še vrag muhe je“ — si mislijo nekateri, ki vlivajo kavo prejšnjega dne kuhano v-se. Na glavnem trgu Beljaškem pa se odpirajo okna in kažejo se razmršeni še na pol zaspani obrazi Beljaških lepotic, ki takih „zverin“, kakor so Sokoli, niso še videle in jih zdaj za Turke gledajo.

Cetrť na sedem odrine vlak južne železnice z nami in nas na Vrbi zopet odloží. Par udov odbora za Janežičevo svečanost nas sprejme in nam naznani, da nas vozovi čakajo v Rožeku. Hajdimo! Marsikateremu nagajajo solnca silni žarki, ko peš v „gänsemarschu“ čez hrib in plan drug z drugim se norčevaje marširamo proti Dravi. Dobra volja skrajša pot in vsi znoja premočeni dospemo v Rožek, kjer nas čaka

unkraj mosta obilo vozov. Na te se nas po tri, štiri ali še več skobacá.

Jaz z dvema tovaršema zasedem voz krepkega čokastega Korošca, ki nas je s sirenskim nemškim glasom vabil. Potoma ga vprašam: „Ali tù zna vsakdo nemški?“ — „Skoro vsak“ — odgovori — „le Kranjci, ki tù nakupijo grunte, ne znajo.“ — „Tako!“ — nadaljujem — „kako li, da se vsak uči?“ — „To je zavoljo gosposke“ — odgovarja — „po kancelijah se spotajo vsakemu, ki ne zná nemški.“ Na to omolknem pa si mislim nekaj, česar si ne upam zapisati, ker mi državni pravdnik na misel pride.

Srečno dospemo do Št. Jakoba, kjer najdemo več častilcev Janežičevih iz različnih dežel, a vendar ne toliko, kolikor smo se jih nadjali v primeri s številom Ljubljancev in Kranjcev sploh. Srčen pozdrav med vsemi. — „Kako, da je vas Ljubljancev tako malo prišlo?“ — me nagovori nek gospod, ki je iz svojega kraja samec prišel — „kje so drugi ostali?“ — „Ne zamerite, gospod!“ — odgovarjam — „preštejte nas in potem imenujte mi kraj, kako deželo, od kodar bi jih bilo več ali vsaj toliko prišlo? Ali ni nas dve dobri tretjini izmed vseh gostov?“ Mož omolkne in se zgubi.

Tù se okrepčamo z dobro in ne drago jedjo in pijačo; po tem pa zapojó kaj lepo novi Hilzerjevi zvonovi, v Des-dur krasno vbrani, in nas vabijo k sv. maši. Šentjakovski fantje pokajo z možnarji, ženstvo ob cerkvi zbrano pa radovedno gleda prihajajoče goste, posebno Sokole. Z griča, na katerem stoji cerkev sv. Jakoba, se vidi vsa krasna Rožna dolina in goré, ki mejé Kranjsko in Koroško.

Po maši se napotimo čez globoko grapo proti Lesam, rojstni vasi Janežičevi, ljudstvo za nami in pred nami. Rumeno-črna zastava vrh visoke hruške nam kaže, kje stoji Janežičev dom, kje se ima vršiti slovesnost. Kake misli so me sprehajale, ko sem zagledal to edino zastavo, bom povedal še le, ko pridemo v Celovec.

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

Iz Ogerskega Banata 2. avg. (Slaba letina.) Gotovo je zdaj, da je letina pri nas prav slaba. Sred meseca julija bilo je še upanje srednje letine; al zdaj je tega upanja konec. Krivo te nadloge je jako neugodno spomladansko vreme, po katerem imamo na južnem Ogerskem še slabejo letino, kakor zaporedoma v preteklih 7 slabih letih. Občine vlagajo vladi prošnje, naj bi nikar s silo ne iztirjevala davkov, marveč bi jim semena za jesensko setev dala. V okolici Boke poleg Velikega Bečkereka, kjer imajo sicer najlepše žitne pridelke, je letos žetev neizrečeno slaba. V vseh teh krajih, pa tudi v okraji Maroškem so pridelali slame prav veliko, zrna pa skoro nič. Jarega žita bili bi dobili še precej in veliko več kakor ozimine, ako bi slana meseca maja ne bila polja posmodila. Kar bi bilo po slani še pridelka ostalo, pokončal ga je dež, ki je po sv. Medardu skoro 40 dni zeló nagajal. Naj dodamo temu malo veselemu poročilu še tole: Mnogo naselnikov, ki bivajo v onih krajih, ki jih je letos Donava poplavela, je z mnogimi družimi kmeti južnega Ogerskega vred sklenilo, vlado prositi, naj jim odloči zemljišč v bivši vojaški granici v novo naselstvo. Ker pa ti okraji povsod pomanjkanja vode trpijo, jim vlada ni spolnila njihove prošnje, boječa se, da zavoljo pomanjkanja vode bodo naselniki v kratkem času te kraje zopet morali zapustiti.

Iz Hrvaškega 1. avg. — Slabo vreme nam je nagajalo pretekli mesec. 24. julija je huda toča bila po

obrežinah Savskih blizo Štajerske meje, ki je deloma vse pokončala. Cena živine je zeló padla, tudi cena žitu in vinu gré nazaj, zakaj? nihče prav ne vé, ker še srednje letine nimamo pričakovati.

V Gorici 20. avg. — Dne 14. t. m. ste imeli deška in dekliška mestna ljudska šola *) v krasni (novi) mestni hišni dvorani kaj lepo končno slavnost in razdelitev daril. V pričo mestnih, državnih, deželnih in šolskih prvakov sta bila navadna govora in so otroci pod vodstvom ravnatelja deške šole izvrstno gladko peli; — en zbor je bil mešan, peli so namreč dečki in deklice skup. Darila je razdeloval g. župan. Manjkalo pa je ene reči, brez katere si stari šolniki ne morejo misliti konecletne slavnosti, manjkalo je cesarske pesmi. — Danes je sklenilo šolsko leto tudi naše bogoslovsko učilišče. Zdaj je v mestu tiho — tem bolj, ker tudi vojakov nimamo in toraj tudi njihova banda dvakrat v tednu na Travniku ne igra. Enkrat na teden jo nadomestuje mestna, ki je zdaj pomnožena — veliko boljša, nego prejšnjih let. Da bi le med temi našimi umetniki ne bilo tudi tistih kruhoborcev, ki „za solde“ vsako nedeljo zdaj v tej, zdaj v uni vasi — naše okolice velikanske plesse napravljajajo (po dogovoru z dobička lakomnimi krčmarji ali pa se spačeno kmečko in zlasti fabriško mladino). Ti plesi so vsakrat po oglih v Gorici naznanjeni — sploh le v italij. jeziku, in če se katerikrat tudi slov. poziv pristavi, menijo nekateri, da je s tem v dotičnem kraju — „narodnost“ rešena. Narodnost in pravnost vsled teh plesov zeló trpite. Kar se pravnosti tiče, so že vsi omikanci pri nas edinih misli, klerikalci in liberalci, samo surova drhal ne vidi brezdna. Prav te dni tudi naša dva lokalna lista „L' Eco“ in „L' Isonzo“ to reč razpravljata. Kako se narodnost slovenska v bližnjih vaséh po nenarodnih plesih krha, dokazoval bom o drugi priliki. Tako se mi zdi tudi potrebno, obrniti pazljivost naših domoljubov na nevarni vpliv, ki ga ima na obmestne Slovence vedno bolj množéča se fabriška mladina in fabriški proletariat sploh. Za danes naj opomnim, da v neki vasi naše okolice so ta mesec 13—14letni smrkovci ples napravili, tako, da še celó omenjene baže mestni godci niso jim izprva hoteli iti gost; šli so še le po tem, ko so se preverili, da so smrkovci zmožni — plačati jih!! — Našega mestn. starešinstva tehnični odsek je za trdno odobril troje načrtov — novega pokopališča, nove kópeli in nekega vodotoka v Podturnu. — V četrtek — sv. Jerneja dan — je v Gorici eden najlepših somnjev; tisti dan je izvolilo pevsko društvo „Slavec“ za eno svojih največjih produkcij: pri sv. Ignaciji na Travniku bode pelo kakih 100 slovenskih pevcev latinsko Oberhofferjevo mašo v strogo cerkvenem stilu zloženo. Popoldne 24. avg. pa bode druga slavnost v Solkanu; razgrne se rajnc. dež. poslanca Matije Dolijaka podoba v ondašnji čitalnici. Povelicevali bodo to svečanost „Slavčevi“ pevci. — Suša pri nas hudo pritiska. Prva turšica je nekaj zarad prejšnje mōče, nekaj zdaj zarad suše slabo obrodila, druge turšice (činkvantina) — če pojde tako naprej — ne bo nič, ajde tudi ne, repe še usejati ne morejo, zelje strašno trpi, krompir vení; grozdje je močno bolno in se suši. Schöne Aussichten!

Iz Gorice. (Vabilo.) Vsled sklepa „Slavčevega“ odbora 12. junija 1876. bo „Slavec“ pel v četrtek 24. avgusta t. l. pri slovesni sv. maši v Gorici ob 10. uri zjutraj v jezuitski cerkvi in pri svečanosti, ki se bo

*) Deška ljudska šola je štela v štirih razredih 284 učencev; dekliška pa v šestih razredih 385 učenk.

njih vsebino ne zvedó taki ljudje, kateri nimajo nobene pravice do tega.

Ako ta, kateri ima papirje, ne dopušča raziskovati jih, to jih je zapečateni izročiti sodišču. Zapečatenih pisem ali listov itd. odpirati žandarju ne pristojí.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Matice slovanske kalijo javni red in mir!

Kako neprijazno se proti nam Slovanom ravna v Avstriji takraj in unkraj Litave, to dokazujejo dogodbe tu in tam. Nedavno je bila nedolžna Matica slovenska v Slovakijski prepovedana samo zato, ker je bila gospodstvu Magjarskemu trn v peti. Pretekli mesec pa so doživeli Slovani v Avstrijski Šleziji enako britko dogodbo samo zato, da bi Slovani s slovanskimi knjigami, omiki in prosveti naroda namenjenimi, miru ne kalili peščici Nemcev v Opavi. Človek bi ne verjel, da je kaj takega mogoče leta 1876. v dobi, ki se imenuje ustavna in ravnopravna, ko bi pred očmi ne imel avtentičnega dokumenta vladnega.

Povejmo zdaj v dokaz tega, kar smo rekli, dogodbo iz Šlezije po poročilu časnika „Politik“.

23. julija t. l. je množica rodoljubov iz Opave in okolice njene c. kr. deželni vladi naznanila, da hoče osnovati družbo pod naslovom „Matica Opavska“, in ji je predložila pravila, katerih §. 1. se glasi na to, da je namen Matici širiti prosveto in omiko med narodom slovanskim v Šleziji, v politiko pa se nikakor utikati.

16. dne t. m. pod številko 6120 pa je na to vlogo osnovalnemu odboru došel v nemškem jeziku tako-le se glaseči dopis c. kr. deželne Šlezke vlade:

„Ludovik Ohrana, župnik v Štibrovičah, in družniki so z vlogo 22. julija t. l. le-sem naznanili, da name ravajo ustanoviti družbo pod naslovom „Matica Opavska“. Po predloženih pravilih ima to društvo namen, med čehoslovanskim narodom širiti omiko in prosveto. Ker pa ta namen s sedežem društva v glavnem mestu Šlezije, kjer biva mnogo Nemcev, bi moral mir begati in javni red kaliti, zato se mi vzvidi o smislu §. 6. postave družbene od 15. novembra 1867. (drž. zak. štev. 134) prepovedati društvo. Zoper to prepoved stoji odboru o 60 dneh pritožba do sl. c. kr. ministerstva notranjih oprav odprta.“

V Opavi 8. avgusta 1876.

Za c. k. deželnega predsednika:
Stelwag l. r.

Tako se glasi prepoved strogo znanstvenega društva, ki na čelo svojim pravilom stavi zagotovilo, da se nikakor utikalo ne bode v politiko. Prepoved ta ne potrebuje nobenega komentara. Le radovedni čakamo rešitve ministerstva, ali mu bode mogoče §. 6. navedene družbene postave tako tolmačiti, kakor jo tolmači c. k. dežel. predsednika namestnik Opavski. Žalostna majka Slava!

Mnogovrstne novice.

* *Mnogo Dunajskih hišnih gospodarjev je tako zadolženih, da so njih hiše pod sekvester djane. Časnik „N. W. Tagbl.“ pripoveduje o tem zanimive reči, med katerimi to, da je na Dunaji 538 hiš sekvestriranih. Bralcem, ki ne vedó, kaj pomeni sekvester, naj povemo to-le: Če hišni gospodar zeló visokega hišnega davka in pa 5% dohodkinega davka plačati ne more, ga davkarija najprej opominja na plačilo; če na opomin ne plača, ga eksekvira; če eksekucija nima*

zadostnega vspeha, pride zadnji opomin z zažuganjem sekvestra, kateri v tem obstojí, da hišni gospodar ne more od hišnih prebivalcev nobene gостаščine pobirati, davkarija vse pobere, hišni gospodar postane po takem le po imenu hišnik. Iz tega je razvidno, da gospodar sekvestru skuša izogniti se, dokler le nekoliko davka plačati zamore. Ker se šteje na Dunaji okoli 11.000 hiš, utegne kdo ugovarjati, da 538 sekvestriranih hiš ni ravno veliko; al če se pomisli, da pred letom 1873. ni bilo več kakor 50 hiš pod sekvestrom, je pač zdaj 538 sekvestriranih ogromno število, ki kaže denarni polom in nezmožnost davke plačevati povsod.

* *Blaznih (norih) ljudi je povsod čedalje več. Tako tudi na Dunaji. Norišnica Dunajska v preteklih 30 letih ni nikoli štela toliko blaznih, kakor 9. dne t. m., ko jih je imela 576, prostora pa le za 450. V isti razmeri ste tudi norišnici v Klosterneuburgu in Ibsu nakopičeni.*

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje.)

Solnce hudo pripeka, ko dospemo na vrt pred Janežičevo hišo, ki je v polokrogu obdan z mizami in klopmi za goste pripravljenimi. Vrt je že skoro poln ljudi, posebno ženskega spóla s črnimi klobuki in v temni obleki. Naj mi Koroške Slovenke ne zamerijo, če povem, da mi je belo-svitla in pisana obleka naših Kranjic bolj všeč, kakor taka črnikasta ali siva krila Korošic.

Slavnosti razkritja spominka ne bom popisoval, ker bilo je o njem že poročano. Le toliko naj omenim, da so pevci Ljubljanski in Sokoli dali slovesnosti pravi relief, ker bi se brez njih bila morda bolj tiho vršila.

Po slovesnosti se je pričelo razveseljevanje, k čemu ste dve glasbeni bandi izdatno pomagali. Prosti narod je jel vrtiti se ali pa gledati ples, „gospôda“ pa je posedla po šotorih in se jela po svoje zabavati. Pričele so se zdravice in napitnice, tudi nekateri, ki nam dozda še niso pokazali svoje govorniške žile, so porabili priliko in govorili — — kar so vedeli in znali. Goljuf, kdor več ponuja, nego ima! Priprosti narod, ki je izprva obsul sedišče gospode v gostih rajdah, je pa, ko je začel novi jezik v govorih peti, polagoma jel siliti se proti plesišču in tako je bila družba govornikov in njihovih gosposkih poslušalcev kmalu sama; narod se dalje ni brigal za-njo. Meni in več drugim pa se je zdelo, da ni bilo po vse prav to, da je gospoda ali „inteligenca“ mislila le na-se, na narod pa se ne ozirala. Če hoče pokaditi sama sebe, ima zato prilike dovolj na drugih krajih; mi se dobro poznamo, vsak vé, kaj je kdo in kaj zasluži; čemu tedaj le medsebojno kadilo o tem, ko zbrano ljudstvo pričakuje kacega nagovora do njega, kakega vzajemnega razveseljevanja itd. Potem se pa jezite, če vas ljudstvo ne posluša takrat, kedar ga potrebujete.

Ob šestih zvečer odrine veči del gostov, posebno Ljubljancanov, proti domu. Kar jih ostane, se razveseljujejo še dalje s petjem in pogovorom; nekateri pa, premagani po hudem zaspancu, ker prejšnjo noč niso očesa zatislili, poiščejo ležišča, bodi si na postelji, mrví ali slami, ker izbirati se ni posebno dalo, bilo je vse dobro. Tudi jaz ne morem biti več po koncu in se podam k županu v Št. Jakobu, pri katerem me je po

vljudnosti gosp. prof. Borštnerja čakala postelja. Zaspal sem, kakor da bi me bil kdo pobil. *Ko se jutraj zbudiš, vidiš, da me ni pobil.* Na programu drugega dne bila je vožnja s parobrodom po Vrbskem jezeru v Celovec. Po skrbi odbora so nas zopet vozovi privlekli do Vrbe. Vreme je bilo krasno, čeravno smo si želeli malo manj solnca. Ko smo se v prijetni tik jezera stoječi gostilnici nekoliko okrepčali, prisopiha lični parobrod, morda za kakih 80 oseb pripravljen; po previdnosti odbora je bil ta dan po večem za nas najet, cena za polovico (na 40 kr.) znižana. Tedaj smo se izvzemši par drugih spravili sami Slovenci na-nj in koj odrinili. Ko parobrod zapiska, zadoni iz grlov naših pevcev mogočna pesem „V boj“, ki se razlega daleč po obrežji jezera. Parobrod ob bregovih jezera na več krajih postojí. Vožnja po jezeru samem traja kaki dve uri. Vročina je bila zelo huda, a vendar je tu pa tam potegnil hladni veter. Čas smo si preganjali s šalami, pogovori, ogledovanjem bregov in petjem, ker je bil pevski zbor še dovolj močan.

Židane volje pripeljemo se do konca jezera, kjer se prične prekop (kanal) proti Celovcu. Tu nas pozdravi pok možnarjev, ob bregu se pokažejo ljudje — Dunajski pevci, ki so te dni v Celovcu bili — in nemško petje, klici „hoch“ nam doné od več krajev, spremljani z mahanjem klobukov in robcev. Naši pevci odgovarjajo s slovenskim petjem, vsi mi pa z „živio“ in „slava“. To je bil pozdrav pevcev pevcem brez razločka narodnosti. Lep izgled našim nemčurskim zagrizencem, ki s Slovanom vred črtijo vse, kar se ga dotika in drži.

Poldne je že odzvonilo, ko stopimo na suho v Celovcu. Tu nas čaka več tovaršev, ki so se bili že pred nami po železnici v mesto pripeljali. Ž njimi vred se napotimo v mesto. A kaj vraga! Smo li še v Avstriji? Ne, kajti dolge zastave, viseče od streh skoro do tal, nam kažejo, da smo v Nemčiji kje, celó v Prusiji. Radovedni in osupnjeni poprašujemo, kaj je napotilo Celovčane k temu, da so obesili te dolge črno-rumeno-bele in belo-črne rjuhe raz oken in streh, in zvemo, da se je to ošemljenje mesta zgodilo na čast Dunajskim pevcem, ki so prišli za par dni sem v goste. „To pa vsaj po naših mislih ni dogodka politične pomenljivosti“, si mislimo, kako li, da se porabi za veliko-nemško in prusko demonstracijo!“ — Al kaj pomaga vse popraševanje, ne pojasni nam te čudne prikazni nihče. Spominimo pa se, da je deželna vlada Kranjska, ko je zvedela, da se misli Janežičeve svečanosti vdeležiti „Sokol“ in pevsko društvo čitalnice Ljubljanske ter več drugih častilcev slavnega slovničarja, opozorila deželno vlado Koroško na to in da je zadnja — menda po migljeji prve — podvizala se prepovedati nam vsakovrstne društvene zastave; zato menda je vihrala na Janežičevem vrtu raz vrha hruške edina — Avstrijska. Te čudne reči si ne moremo prav raztolmačiti, pomirimo pa se, ko nam pride na misel pravljica o dvojni meri v Avstriji. Morda bi tudi nam ne bili prepovedali zastav, ko bi bili obljubili, da ne bomo imeli slovenskih, ampak — — druge.

(Dal. prih.)

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

VI.

Sodba večne pravice.

(Dalje.)

Trgovec gre, jaz pa si naglo sestavim površno podobno dogodbe in načrt, po katerem se mi je ravnati.

Ker je tu vse na tem ležeče, da se zasači ne le goljufica, timveč tudi dobí pri nji še denarja kolikor mogoče, je treba hitro ravnati. Goljufica je gotovo peljala se naravnost z mesta in ker je imela dan in noč časa, mora gotovo že daleč biti. Prvo sledenje za njo spada v mestne policije področje, zato grem tudi jaz naglo h komisarju, da se zmeniva, kaj storiti. Pri njem zvem, da je razposlal mestne stražnike sledit za kočijo, sam pa se podá z mano vred v Komarjevo štacuno izpraševati ljudi, ki so videli kočijo in konje. Kočija je bila zelo elegantna, konja rujavca, to je bilo vse, kar sva zvedela; o strežaju in kočijažu sva zvedela, da je prvi že bolj pri letih, zadnji pa srednje starosti. O goljufici je bil popis le površen, ker se razen starega Komarja ni nihče za-njo zmenil. Po teh plitvih poizvedbah sestaviva kolikor mogoče natančen popis in prvo, kar moreva storiti, je to, da telegrafirava na vse kraje, kolikor jih je ob železnici in kamor telegraf drži, povelje, prijeti vsako teh treh oseb in vstaviti kočijo, kjer bi se prikazala. Da to ne bo pri tako navihani goljufici nič pomagalo, tega sem bil že naprej prepričan; vendar zgoditi se je moralo.

Že čez uro časa prideta dva poslanih mestnih stražnikov, katere je obljuba Komarjeva bolj spodbodla, ko ukaz komisarjev, in naznanita, da se je popisana kočija s kočijažem in strežajem peljala prejšnji dan popoldne ob štirih na severnem kraju po cesti tik železnice iz mesta; to vesta od pobiralca cestnine, kateremu je strežaj plačal cestnino; vendar jima ni vedel povedati, je li bil kdo v kočiji, ker je bila z zagrinjali zaprta. Posestvo baroninje N. je proti jugu, tedaj je jasno, da baroninja ni bila goljufica.

Prvi sled je najden, zato brž vnovič telegrafiram do vseh žandarjskih straž ob tej cesti, naj se spravijo na noge. Ko je bilo to vse storjeno, jamem premišljevat, kaj bi mi bilo uspešno pri preiskavi. Velike važnosti je zvedeti človeka, ki je pravo srečko pri glavni banki v L. izdal in prejel za-njo denar. Zato pišem tamošnji sodniji, da naj po njem poprašuje in ga prime, če bi njegovi odgovori bili kaj sumljivi. Čez tri dni dobim odgovor, da človeka ni več tu, a da je imé njegovo P. in da je v tem mestu trgovec ter odpeljal se že proti domu, kakor je rekel v gostilni, kjer je prenočil. Pošljem tedaj po-nj in čez pol ure stoji pred mano.

„Vi ste zadeli prvo dobitko in šli po denar v L.“ ga nagovorim po prvih vprašanjih.

„Da“, mi odgovorí mirno, „šel sem denarja iskat, ker sem vedel, da ga tam prej dobim, ko pri g. Komarju, kjer sem kupil srečko.“

„Ali se vam je tako mudilo za-nj?“

„Gospod, mudilo se mi je tako, da nisem mogel čakati. Ves zadolžen bi bil moral napovedati konkurs, ker nisem bil v stanu plačati. Sreča mi je naklonila dobitok in zdaj je rešeno premoženje in imé trgovine moje. Lahko sprevidite, da se mi je za denar mudilo, toraj sem rad pustil banki nekoliko procentov, da sem le rešen iz zadreg.“

„Ali ste komu pravili, da ste zadeli v tej loteriji?“

„Ne živi duši.“

„Ali tudi srečke svoje niste nikomur pokazali?“

Trgovec premišljuje. „Ne da bi vedel“, pravi slednjič, „ker sem kupivši zaprl jo v svojo kaso.“

„Je bil kdo nazoč v prodajalnici gosp. Komarja, ko ste jo vi kupili?“

„Spominjam se, da je nekdo bil. Da, bil je! Tudi on je kupil srečko in — da — še celó menjala sva za-nji, ker je trdil, da utegne to komu izmed naju srečno biti. Jaz nisem babjeverec, zato sem dovolil v menjavo in — to je bila vendar-le moja sreča, sicer bi bil on zadel glavni dobitok.“

(Dal. prih.)

policijski propisi neovirani prehod po notranjem monarhije ščitijo in branijo; da torej brez trdnega suma popotnikov, naj bodo katerega koli stanú, ne sme ustavljati, da bi pokazali svoje potne izkaznice.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Pa le zopet prazno delo!

Početje Evropske diplomacije o zadevah na slovan-skem jugu nas je vedno zanimalo; že leto in dan sledimo s pazljivim očesom spletkarijam — ne, da bi pričakovali kakega pravega vspeha, ampak tako, kakor gledaš za kako kviško zagnano rečjo, ne, da bi včakal trenutka, kedaj bo v zraku se zgubila ali celó do solnca priletela, ampak le iz radovednosti, kdaj in kje bo zopet na zemljo padla in kaj se bo ž njo zgodilo: bo li razbila se sama ali pa naredila luknjo v tla?

Tako, in nič drugače smo gledali za Evropsko diplomacijo. Da ne bo nič opravila, to smo že prej dobro vedeli, kajti gozd se ne dá sekati s koso, niti skala razbiti z lesenim kijcem; vendar nas je gnala radovednost, kedaj bo diplomacija prišla do spoznanja, da se po njenih uzorih ne dá nič opraviti, in zato se lotila te reči na pravem koncu.

In glej! včakali smo ta čas, zdaj je diplomacija ondi, kjer je bila; oboji, Turki in kristijani, so odločno odgovorili, da ne marajo za posredovanje njeno, ker pod takimi pogoji, kakoršne jim je ona izdelala, ne morejo sklepati mirú, in ga tudi sklepali nikdar ne bodo. Med njimi ni boj skušanje z orožjem za to, kedo je močnejši, niti za kako denarno odškodbo, kakor jo je morala na pr. Avstrija l. 1866. Prusiji plačati, marveč ta boj je za vse, kar človek ima, namreč za pravice človeške, za vero in svobodo. Turek ne odjenja, dokler ne vrže „upornikov“ (kar so po njegovih in še drugih mislih tudi Srbi in Črnogorci), on ne stori mirú, dokler mu niso vsi „gjauri“ na milost ali nemilost izročeni, da ž njih lahko „škopo reže“ ali usnje dela. On je te misli, češ: „Dozdaj je smel „gjaur“ pri nas dihati in vodo piti, zdaj pa, ko s tem ni zadovoljen, bom ž njim ravnal strogo po koranu; če noče poturčiti se, bo zá-me delal ali pa glavo doli.“

O teh „dobrih“ Turških namenih so pa vsi — Srbi, Črnogorci in ustajniki — dobro podučeni, njim bi bil tedaj mir, kakoršnega jim diplomacija ponuja, toliko, kakor nova in to še hujša sužnost. Že ko so boj pričeli, bilo jim je geslo: zmaga ali pa smrt; gnal jih je duh slovanski, želja po svobodi človeku pristojni in popolno naveličanje dosedanjega trpljenja. Da bi toraj mir sklepali, dokler le še v kakem kotu vidijo kako nevarnost za-se, dokler marveč sami ne ponižajo Turka tako, da ne bo mogel jim več nevaren biti, ne bodo odložili orožja drugače, ako bi bili s silo k temu primorani.

Zdaj pa je vojna sreča, hvala Bogu, posebno zadnje dni tudi Srbom stanovitna, in ker so Turke precej hudo potolkli, se jim nič ne mudi, sklepati mirú. Odgovor Evropskim vladam je bil tedaj ta: „Dokler niso Turku podložni kristijani popolnoma osvobojeni njihovega jarma, to je, popolnoma ločeni od Turčije, se bodo ž njimi vred bojevali Srbi in Črnogorci do zadnje kapljice krvi.“

Ta odgovor je menda zmodril Evropsko diplomacijo; morda zdaj spozná, da pri teh narodih je njena modrost pri kraji, — da se je popolnoma zmotila ne poznaje pravih razmer med Turki in od njih odvisnimi Slovani. Zdaj je diplomacija zeló zmešana; ona sama ne vé prav, kako bi se te vrele kaše iznova lotila, ker

skonca ni vedela, da je tako vroča. Ob enem je namreč spoznala, da Turek, čeravno že na smrt bolan, vendar še brca in brca, in da, predno pogine, utegne še koga prav občutljivo zadeti. S kratka: zdaj je precej jasno to, da Turek, predno pogine, utegne nevaren biti še celó Evropi ali vsaj svojim bližnjim sosedom.

To sprevidi z nami vred na milijone ljudi, ki globekeje segajo z umom; Šuselkova „Reform“ na Dunaji na to nevarnost opozoruje z blizo temi-le besedami:

„Turki so še zmirom strašni in sicer ne samo za krščanske podložnike svoje, ampak tudi za sosedne države in za vso Evropo. Turški fanatizem utegne napraviti še strašen požar, ki bi ga konečno zadušili, al še le po strašnih potokih prelite krvi. Turki črtijo vse krščanske države, in če bi mogli, bi ravno tako razsajali po Evropi, kakor v preteklih časih, da bi se maščevali nad tistimi narodi, ki so njihovo divjanje vkrotili, in da bi po celem svetu razširili vero svojega preroka. Najhuje pa sovražijo Rusijo in Avstrijo. Rusiji očitajo, da so se kristijani na Turškem vzdignili le vsled vednega hujskanja Ruskega, Avstriji pa še niso odpustili, da se je nad njo razbila sila Turška. Turki so sicer preslabi, da bi se v vojski z Avstrijo nadjali zmage; a za grozovitosti so še zmirom dovolj močni, in predno bi bili pobiti, bi po deželah Avstrijskih razsajali ravno tako, kakor zdaj razsajajo v Bulgariji in Macedoniji, Bosni in Hercegovini. Turčija bi v takem boju sicer propadla, a pri propadu njenem bi se svet tako stresel, kakor se je stresal pri vstanovljenji. Čem bolj se tedaj vtrjuje Turčija, tem večja nevarnost žuga drugim državam; glavna skrb vseh, ki dobro hočejo človeštvu, in zlasti sosednim državam, če hočejo varovati podložnike svoje, mora biti obrnjena na to, da bo Turčije konec prej ko je mogoče!“

Mnogovrstne novice.

* Stanovitno lepo vreme prerokuje Dunajska vremenšnica po poročilih, ki so jej došla iz zahodnih in južnozahodnih krajev Evrope, kjer se počasi je začelo jasni in pritisek zraka začel enakomerno razdeljevati. Bog daj, da bi to letos le res bilo.

* Kdor dolgo živi, mnogo doživi. Papež Pij IX. mogel bi mnogo pripovedovati, kaj je doživel. Med drugim doživel je smrt 6 cesarjev in 18 kraljev. Cesarji so: Nikolaj I., Napoleon III., Maksimilijan (Mehikanski), Ferdinand, in dva turška sultana Abdul Medjid in Abdul Aziz. Kralji so: Ludovik Filip, Karol Albert, Friderik Viljem IV., Ludovik I., Maks II., Leopold I., Ferdinand II., Christian VIII., Friderik VII., Ernst Avgust, Otto, Viljem, kraljica Marija, Don Pedro V., Friderik Avgust, Ivan Nep., Oskar I., Karol XV. in Viljem Virtemberški.

* Starost še ni pamet. Berolinski časniki pripovedujejo jako interesantno dogodbo samoumora nekega starca. 80 let star invalid, ki je samo s pomočjo palice laziti mogel, utopil se je nedavno v jezeru Plötzen-see, samo zarad tega, ker je njegova nameravana nevesta, katera je zavoljo svojega obnašanja stala pod nadzorstvom policije, denar, ki ga jej je on dal, z vojaki in delavci zapravila en večer, in ga tako grdo ogoljufala.

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje.)

Tako premišljeva, pa tudi glasno občudovaje ravnopravnost v Avstriji, ki se nam je zopet tu

razodela, podamo se v gostilnico „zum Sandwirth“, kjer je odbor dal v salonu poleg vrta pripraviti nam dolgo mizo za obed. Krog te nas sede okoli sto, tudi nekaj Celovških Slovencev, med njimi predsednik čitalnice, se nam pridruži. Bože mili, kak stan imajo ti v mestu, ki hoče po vsi sili nemško biti! Kar smilili so se nam, ker morajo svoje prepričanje večidel pod suknjo skrito nositi, kajti to sem naglo zapazil, da so še natakariji v gostilnici nekako zaničljivo gledali vsacega, ki je slovenski govoril.

Med obedom so naši pevci katero spustili po dvorani, tudi par govorov in napitnic je bilo, pa ne dolgih in tudi neprilicnih ne. In to je bilo pametno, kajti vsaj mene nobena reč bolj ne moti, ko to, če moram med jedjo vsak hip šiniti kvišku in čakati, da se mi jed shladi, če me že pri trkanji kdo ne polije. „Pri jedi ima še pes rad mir“, pravi naš pregovor, in mi vsi smo bili lačni. Jedila in pijače niso bile posebno delikatne, zlasti smo na kumarah in salati pogrešali olja — menda ga za nemško kulturo preveč porabijo, — zato je bilo pa vse dosti drago. Goldinar in 56 kr. za juho, meso s prikuho, pečenko in salato (to zadnje oboje sem pa jaz le druge jesti videl), dva maslica srednjega piva in dva četrt litra ko jesih kislega „šilharja“ — no, to je že nekaj več, nego je vse skup vredno. Pri plačevanju sem natakarija opomnil na to, da pečenke nisem dobil, a on je majal z ramo in stojično rekel: „Ni moja krivda, bi se bili pa podvizarili“, ter obstal pri tem, da plačam polno tarifo, tedaj tudi pečenko s salato, katero sem — videl druge jesti. Enako je natakariček, od katerega sem kupil eno viržinko (ker le te sorte tlinke obrajam) in mu pomolil za njo dvajsetico, z besedo „danke“ mi pokazal hrbet in bi bil gotovo odšel, ako bi ga jaz ne bil vstavil in prašal, če so v Celovcu danes viržinke po 20 krajc. Na to mi je pomolil nazaj četrtak in še le vsled energičnega mojega protesta potem še desetico. O dragini, ki nas je tu preganjala, bom imel še priliko kaj spregovoriti.

Po obedu smo se razkropili po mestu iskat stanovanja ali vsaj postelj, potem pa tudi ogledat si mesto. Povsod vse polno pruskih in nemških zastav, meni je bilo pri srcu, kakor vojaku, ki je moral skoz palce (Spießruthen); pri moji veri! ljubše bi mi bilo iti po tlečem oglji, nego med temi barvami v Avstriji! Zato tudi nismo dosti stikali po mestu, vsaj jaz ne; ko se mi je posrečilo po prijateljskem posredovanju ogreniti v gostilnici z drugim tovaršem vred sobo z dvema posteljama, se mi je odvalil težak kamen raz srca, postal sem tako lahak, da sem v prijetni družbi splezal na zvonik mestne farne cerkve, od koder je neomejen razgled po mestu in njegovi okolici. (Pri tej priliki sem jaz kot zvonovoslovec brž prijel zvonove za žilo in našel, da imajo sledeče glasove od velikega do malega: B, Es, E, G in C. Strašno mora biti, kedar vsi skup pojó! Jaz si že tiščim ušesa, če si to harmonijo le mislim.)

Vrnimo pa se v mesto nazaj. V tako imenovanem „napredku“ je pustilo že Ljubljano zadej, ulice so — menda po „napredovalnem“ ali liberalnem mestnem starešinstvu — na novo krščene, ker nahajaš tu imena svetnikov liberalne dobe. Sicer je mesto — izvzemši majhne stareje kote — čedno, ceste in ulice ravne in se križajo skoro povsod navpično. Zida se na vseh krajih pridno — sploh: Celovec se mi je v tem obziru zdel bolj velikemu mestu podoben, kakor naša Ljubljana, čeravno ima tudi ta vsaj po večini liberalno starešinstvo. Tudi kavarne in gostilne so mnogo lepše od Ljubljanskih, le štacune so se mi v primeri s tem bahaštvom nekako siromašne zdele. Iz tega sem sklepal, da liberalizem bolj podpira gostilne in kavarne, kakor

trgovstvo in obrtništvo. Vsaka reč komu služi, če toča okna pobije, ima steklar zaslužek.

Druge imenitosti ali posebnosti Celovškega mesta, ki se vsak dan nahajajo in jih vsak lahko vidi zastonj ali za par desetic, popisovati ni moj namen, tudi sem jih šembrano malo videl. Kdor želi o tem natančnejega poročila, naj se podá sam v Celovec na ogled ali pa, kar je po mojih skušnjah dokaj ceneje, kupi si kak popis tega posilno nemškega mesta.

Vrnemo se nazaj v našo „Mekko“ za čas našega bivanja v Celovcu k „Sandwirthu“ in najdemo tu — koga? ne uganete, stavim, da ne. Dva ustajnika z dušo in telom, Hercegovinca po rodu, Knežić in Babić po imenu. Oba je Avstrijska pazljivost ob Dalmatinski meji vjela, Avstrijska politika ju v Celovcu, znanem posilno nemškem gnjezdu, internirala in Avstrijska vlada jima daje po 1 gold. 50 kr. na dan — vsak dan sproti ter stanovanje. Proti dani častni besedi, da mesta meje ne prestopata, smeta se sprehajati slobodno po mestu, le da se vsak dan posebej pokažeta policijskim očesom. Knežić, izobražen bivši trgovec iz Mostara, se nam je ta dan pokazal v pohlevni sivkasti meščanski obleki, le kapico svojega rodu na glavi, Babić pa, starejši od prvega, prišel je v svoji izvirni ustajniški, t. j. domači obleki. V naši družbi sta bila prav vesela, ker sta slišala slovanske govorice in slovanske pesmi. Rekla sta med drugim tudi, da bi bila že davno potegnili nazaj na bojišče, ko bi ne bila vezana po častni besedi. A obljuba ju drži bolje od stotero straž.

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

V Gorici 3. sept. — Večkrat se zgodi, da še le pogreb pokaže, kaj je kdo bil. Včeraj smo imeli tu pogreb, kakoršen se po redkem vidi; pol mesta je bilo po koncu. Vdeležili so se spreveda deželni glavar z očetom svojim fcm. g. grofom Iv. Coronini-em, dvorni svet. baron Rechbach, župan s polovico mestnega starešinstva, ves kapitelj (privatno) in vsa svetna in redovna mestna duhovščina, mestne šole deške in dekliške v obilnem številu (čeravno so počitnice), veliko družih načelnikov in prvakov in ogromna množica druge gospode vseh stanov in obojega spôla. Po ulicah pa so stali ljudje v dveh vrstah, kakor pri procesiji na sv. Teló. Vsem se je bralo resnično sočutje za rajncega na obrazih. Vse se je naredilo samo od sebe; nič umetnega ni bilo pri tem pogrebu. In komu je veljalo vse to? Priprostem duhovniku v ponižni službi. Umril je po kratki bolezni (prijatelj moj) vodja mestnega zavoda za zanemarjene mladeniče in katehet dekliške mestne šole (nekdaj začasno ravnatelj deške mestne šole), pevec prvostolne cerkve, g. Anton Cumar, star še le 48 let, mož, ki ni imel nobenega neprijatla, pač pa toliko spoštovavcev, kolikor znancev — spoštovavcev vsake vere, vsake narodnosti, vsacega stanú. V zavodu, kateremu je bil v najtežavnejših razmerah veliko let ravnatelj, je nenadomestljiv; kaj je bil kot katehet — pokazalo je sinoči stokanje in glasno jokanje šolskih deklic, ki je vse pričujoče globoko ganilo. Rajncega delovanje je bilo tiho, brezhrupno, pa rodovitno in obče znano. Tako je bilo znano tudi Nj. veličanstvu cesarju; lani meseca maja je bil rajnki poslavljen z zlatim služnim križcem s krono — in nobeno drugo enako počesčenje o tistem času ni našega občinstva s tako zadovoljnostjo napolnilo, kakor njegovo. — Pogrebne stroške je plačal mestni municipij, katerega uradniki so tudi vsi bili pri pogrebu. — Z eno besedo sinočni sprevod je bil tako sijajen, da mu gre odlično mesto v naši

jedi so tudi zelo v navadi. Za pijačo pri obedih je voda. Glavni obed imajo Turki eno uro po solnčnem zapadu in mnogo pobožnikov obeduje edino ob tem času. Drugi zajutrekovajo ob različnih urah, najprej po jutranji molitvi in potem opoldne; takrat vžijó nekoliko sadja. Ob 5. uri zopet kaj jedó. Zajutrek je Turkom kava in „kajmak“, narejen iz mleka, potice in dinj, tudi sorbet, ki se napravlja iz sladkorja, malin, jagod in marelic. Druga hladilna pijača, katera se zelo prilega turškemu grlu, je „jaourt“, ki je podoben kumisu Kal-mukov. Delajo ga iz mleka in ólovih ter vinjskih droží. Ta pijača se sčasom zgostí in se lahko dolgo hrani. A nad vse draga je Turkom kava. Da se vpijanijo, pijó pa opij.

Turški kruh je oprésen in se toraj vživa le novo pečen. Časi pražijo Turki tudi samo zrnje in so zadovoljni s to hrano. — Tudi pôste imajo Turki; takrat ne jedó od jutra do večera nič. Ponoči je dovoljeno jesti, toda le tako dolgo, da je moč razločiti belo nit od črne. Tako veleval koran. Po jedi seže Turek po pipi, sploh kadí ves dan, a tako počasno, kakor dela vse. Pipe kinčajo kar najbolj se dá.

Obleka Turkov se ravna po različnih stanovih, vendar so bistveni deli, katere nositi mora vsakdo. Turška srajca, „kanis“, enaka je ženski srajci in se nosi vrhu platnenih hlač; tudi noge so s platnom ovite. Ta obutev se imenuje „terljós“, in namestu nje se nosijo včasih šlapice iz prav tankega usnja, vrh katerih se obuvajo „meti“, kratke usnjene nogovice, ki so prišite na „šakšir“ (široke rdeče hlače). Pri izhodih se poslužujejo Turki še drugih posebnih šlapic. Razen srajce in hlač nosi Turek še „entari“, to je s platnom podšit telovnik, ki sega čez kolena, in vrhu tega „kaftan“, to je, zgornja obleka, ki sega do nog. „Kaftan“ se čez pas stisne s pasico in zaviše od obeh strani. To je zgolj domača obleka, v kateri ne vidiš odličnega Turka na javnem prostoru. Vrhu „kaftana“ tudi nosijo „džiupe“, odprto obleko in nekatere palce krajšo od „kaftana“. Po zimi se nosi ta obleka s kožuhom obšita, poleti navadno brez kožuha. Rokavi te obleke sezajo do komolca. Vrhu „džiupe“ se nosi še različna zgornja obleka z dolgimi rokavi; imenujejo jih „beniš“. Ta obleka je nepripravna, a zelo draga. — Prorok je vernikom priporočil belo in črno barvo za obleko, a rudečo in žolto je prepovedal, vendar se ta propoved ne izpolnjuje.

Turki in malo ne vsi Mohamedani si dajó briti glavo, puščajo le majhen šop lása na témenu in si pokrivajo golo glavo z rdečo volneno kapico, vrhu katere se deva turban. Sam sultan, ministri, visoki dostojanstveniki in sodniki smejo nositi brade. Drugim so dovoljene le brke, katere pak zelo negujejo. Turki in sploh vsi orijentalci smatrajo turban kot največi kinč za glavo. Po različnih oblikah njegovih se razločujejo vsi turški stanovi, in celó na grobnih kamnih, katere ž njimi lepšajo, se mora pridržati pristojna oblika.

Stanovanja turška so bolj priležna nego okusno zidana. A njih komoditeta je drugačna od naše. Mi imamo mnogo hišne oprave, Turek pa je zadovoljen, ako ima le zofo, na katero se vleže s pipo v ustih. V vsaki sobi je odločen kraj za poseben vzvišen prostor, ki je visok dober čevelj nad tlakom in širok 5—6 čevljev. Tamkaj ležé žimnice, prevlečene s platnom ali tkanino, in blazine od enega do drugega konca. Ti divani ali zofe imajo bogatini pogrnjene z dragocenimi tkaninami. Zato in ker so sobe časi tapecirane s preprogami ali vložene z dragim lesom, se vidijo zelo krasne. Dalje se pregrinjajo tla s preprogami. Mize in stoli so Turkom neznana hišna oprava; zofa služi na njih mestu, tudi največkrat nimajo druge postelje nego

žimnico, na katero sedajo. Na njo se vlegajo in odevajo se s prešitimi odejami. Drugo jutro se promeni spalnica sopet v navadno sôbo.

(Konec prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje.)

Od ustajnika do Turka ni daleč; če se govori o prvem, omeniti se mora družega. Celovec je zdaj tako srečen, da ima v svojih zidovih 11 pravih Turkov (zdaj so jih že izpustili); mi jih sicer nismo šli gledat, pač pa smo poslušali, kar so nam drugi pravili o njih. Po teh govoricah so jako nemirni ljudje, še med sabo se vedno ravsajo in morajo potem večkrat kaznovani biti. Hudi so tudi; ko so jih le-sem pripeljali in ocedili, je eden izmed njih skočil k vojaku, mu izdrl bodalo ter ga hotel brez obotavljanja prebosti, kar bi bil tudi storil, da niso prišli ga brž drugi in mu iztrgali bodalo. Prvi dan po prihodu so dobili — enako Avstrijskim vojakom — kruha za 5 dni skup, a pojedli so vsega v enem dnevu! Nasledek te požrešnosti so bili sila veliki trebuh, ki niso hoteli vpasti, ker Turški želoec ni navajen rženega kruha; še le z zdravili so jim izpraznili trebuhe. Zdaj jih pitajo s turšičnim kruhom in ovčjim mesom. Domá so iz Azije in vsi jako divji ljudje, človeku le po telesu podobni.*) Zato so vedno pod strogim nadzorstvom.

Proti večeru smo se podali nazaj na shodišče k „Sandwirthu“, kajti napovedano je bilo, da bomo imeli skupno veselico, dokler ne odidejo tisti, ki so se še ta dan domú namenili. Ker je bil naš pevski zbor še po glasovih popolen, čeravno ne tako močan, kakor prejšnji dan, se je petje še lepo razlegalo po vrtu, po katerem se gotovo redko slišijo slovenski glasovi.

Ob sedmih odrine veči del naše družbe na kolo-dvor in se odpelje, drugi pa, trudni in prekuhani po vročini, se podamo k počitku, katerega smo bili silno potrebni. Kdor ni si prej bil priskrbel prenočišča, ga je dobil po odboru, čegar skrb za goste je v resnici vsega pripoznanja vredna bila tem bolj, ker je bilo mesto te dni po Dunajskih pevcih popolnoma zasedeno. Jaz s svojim tovarišem se podam v sobo pri „Gasserji“, kjer naju čaka v naglici skup zmetana postelja in podolgast naslanjač površno v posteljo spremenjen — vse to v prostoru ne dosti širjem od kakega kegljišča, in to se je imenovalo „soba z dvema posteljama“, za katero sva morala drugi dan plačati 2 goldinarja. Spala oba nisva dobro, čeravno bi bila prav lahko po obilnem vtrujenju, česar pa nisva bila kriva midva, ampak slabi postelji. Zarad tega sem bil že koj z zoro vred na nogah; odprem okno in se naslonim, da bi na ulice gledal, al po nosu me oplazi Pruska zastava, ki je ravno pred oknom visela od strehe do tal. Jezen zaloputnem okno, da se tudi moj tovariš prebudi; potem se napraviva počasi in spraviva od doma.

Pod vodstvom neke ljubeznjive Ljubljanske gospé, kateri sta bila mesto in okolica znana, se podamo drugo jutro na tako zvani „Kreuzberg“, ki je zelo podoben

*) Napolturkinja „Laibacherica“ pa v svojem 207. listu po Mohamedanki „N. fr. Presse“ popisuje v Celovcu shranjene Turčine tako, kakor bi same krotke golobičice bile. — „Mohamedanka“ je še zmirom nalašč slepa!

Ljubljanski okolici „pod turnom“; zvedeli smo namreč bili, da imajo ob devetih tje priti Dunajski pevci na zajutrek, katerega jim bodo podajale Celovške gospé in gospice. Dospevši k „Švicarski hiši“ najdemo res vse za Dunajske tujce krasno pripravljeno, a ljudi še ne mnogo; zato sedemo nekoliko od hišice krog prosto stoječe mize in se jamemo razgovarjati slovenski. Naša govorica zbudi kmalu pozornost pri bližnji mizi, kjer sta sedela dva človeka na pol gospôška in jela s prsti kazati proti nam. Kmalu smo umeli, kaj pomeni to kazanje. Kakor hudournik se namreč pridrvi nek gospod k naši mizi, za njim dva policaja, ki v primerni daljavi obstojita; gospod pa zarohni nad nami s prav osorno besedo rekoč, da ta miza ni za nas, da naj gremo kamor koli. Ne hoté prepirati se vstanemo in si poiščemo prostora pod „Švicarsko hišo“, kjer nam bolj uljudna Koroška Heba postreže s precej dobrim pivom, ki se nam je zarad silne vročine dobro prileglo. Namen svoj smo pri tem tudi dosegli, ker ne le, da smo slišali slavljene Dunajske pevce, ki so res izvrstno peli in še par komičnih kvartetov navrgli, — videli smo tudi Celovško „haute voilee“ ali vsaj nje večidel in krasotice Celovške; al, Bog mi odpusti, če moj okus ni pravi. Kakor se mi Kranjske kmetice, posebno Gorenke, gorše zdé od kmetiških Korošic, tako stojé Celovčanke v mojih očéh gledé telesne prednosti precéj daleč za Ljubljančankami brez razločka narodnosti — vsaj te, kar sem jih jaz videl; videl pa sem jih mnogo in krasno ter drago oblečenih. Morda pravih lepotic po mojem okusu ni bilo blizo, morda jih imajo Celovčani zaprte in skrite profannim očém, kakor so moje. S tem povzdigovanjem Ljubljančank nad Celovčanke gledé telesne prednosti pa se nočem niti prilizovati prvim, niti žaliti zadnjih, ker — memo gredé rečeno — meni veljá jedro, to je, duh in srce več od lupine, to je, telesne lepote. Pod cveticami lepo dišečimi skrit je včasih strupen gad, nasprotno pa vijolice rastejo najlepše med trnjem. Od druge, to je, duševne strani soznati se s Celovčankami pa žalibog nisem imel prilike; če bi jo bil imel, bi jih morda ne bil vrstil za Ljubljančankami, vsaj za nekaterimi ne, ker te od obéh strani le pre-dobro poznam. Bog me varuj tedaj, da bi se duhá in src Korošic dotikal!

Toda pregloboko sem se pogreznil v ta sitni, polzki in nevarni predmet; nazaj tedaj, da se vá me ne zaleté sršeni in osé!

(Dal. prih.)

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

VI.

Sodba večne pravice.

(Dalje.)

„Se mar spominjate številke zamenjane srečke?“

„Da, da! spominjam se!“ Tujec me je opozoril na to, rekoč, da so vse številke enake, le da je na nekem kraju — v številki serije ali srečke, tega ne vem dobro — le ta razloček, da ima njegova prejšnja tam štirko, kjer moja enkljo. Tako je bilo, da! Samo tega ne vem, kje je ta štirka stala.“

Pokažem mu srečko, katero mi je trgovec pustil. Strmé jo gleda in pravi: „Ta je moja srečka, se reče, tista, s katero sem zadel in jo oddal v glavni banki v mestu L.“

Na to mu povem vse, kar se je trgovcu Komarju zgodilo, in mu pokažem tudi štirko, ki je iz enojklje narejena. Strmé me posluša in prizná, da mora to biti

ona srečka, katero je on kupil, a potem zamenil s tujcem.

„Onega človeka tedaj niste poznali?“

„Ne, ne! Le toliko vem, da je bil mlad, imel precej rujavo brado in mu je jezik gladko tekkel, a da je malo po pruski nemščini zavijal.“

„Ga niste pozneje nikdar več videli?“

„Ne, ne, gotovo ne!“

Druzega mi trgovec ne vé povedati. Vendar je že to važno zá-me. Če se posreči popisanega človeka najti, potem bo morda najden tudi sled goljufice. Podam se zopet k gospodu Komarju. Tudi ta se še spominja, da je nekega dne trgovec P., katerega vsak pozná, kupil pri njem srečko z nekim drugim človekom vred, o katerem mi pa ne vé podati nobenega popisa, češ, da ima na dan z več sto ljudmi opraviti. Zato dam popraševati po mestu, če kdo pozná kacega človeka onemu po trgovcu mi popisanemu podobnega. Al vse popraševanje je brez vspeha, ker ima več ljudi rujave brade, a so vsi obema trgovcema znani. Tedaj je tû sled zaprt.

Nič boljšega vspeha nima popraševanje in pozvedovanje žandarjev in drugih oseb ob cesti, po kateri se je kočijaž memo mitnice iz mesta peljala. V prvi vasi so jo sicer še videli, al vozil jo je kočijaž v kmetiški obleki, strežaja ni bilo več pri njem. Dalje po cesti pa nihče še enake kočije videl ni, tudi mostar pri mostu ne, čez katerega bi se bila morala peljati. Ob kratkem rečeno: sled je popolnoma zginil, bilo je, kakor da bi se bili kočija, kočijaž in konji v zemljo vdrli, ker jih po vsem okraju nihče videl ni.

Vse to sem povedal gosp. Komarju, ki je ves obupan tožil: „Saj sem vedel, da nič ne bo! Kaj pomaga, če goljufico dobé v pesti, ko bo že ves moj denar zapravila! O, da bi le denar zopet tu bil, goljufica naj bo, kjerkoli hoče! Ti uradi res niso za ničesar druzega, kakor da jim človek davek plačuje, naj že zasluži kaj ali nič.“

Te besede so me nekoliko razkačile, zato ne morem se zdržati, da ne bi opomnil: „Vi ste hoteli preveč zaslužiti, zato se vam je taka prigodila. 17.000 gld. kar na en hip, — to ni malo.“

„Pa sem zgubil 100.000 gold., to tudi ni malo!“

Vidé, da ni dalje pogovarjati se s razdraženim trgovcem, odidem. Pripoznati moram, da tudi jaz nisem imel veliko nade, zasačiti goljufico; največ sem pričakoval še od tega, da je bila banka povedala nekaj številčk onih tisučakov, katere je trgovcu Komarju poslala in je tudi on še nekaj jih pridal. Te so se naznanile, kolikor mogoče, v bližji in daljavi z ukazom prijeti tistega, ki bi kak tisučak z naznanjeno številko menjal. Pa tudi ta nada se je le prekmalu podrla, kajti dobil sem naznanilo glavne državne banke, da jej je poslala neka francoska menjalnica več tisučakov, med njimi tudi vse one, katerih številke so v „svarilu“ zaznamovane, rekoč, da jih je zamenil nekdo za francoski denar malo prej, ko je došlo banki dotično „svarilo“.

„Zdaj smo pri kraji“, si mislim prebravši to naznanilo. „Komar je ob svoj denar, nam pa je ušla goljufica, kajti da bi nam priletela sama v pest, tega se ni nadjati. Kdor tako brez vsega sledu zgine, se bo varoval, dokler ni popolnoma v zavetji.“

Bolj ko jaz se je togotil trgovec Komar, ko mu je došla po sodnji ta novica. Zdaj se je moral za vselej odpovedati misli, da bo še kdaj videl tisučake, „ki so bili tako lepi“, kakor je rekel.

Jaz sem djal preiskovalne spise v kot. Čemu bi si glavo belil z ugibanjem, ker mi je jasno, da so hudodelniki že čez mejo, čemu izpraševal dalje in nadlegoval ljudi, ki nič ne vedó, kar bi meni ne bilo že znano? Vrh tega sem bil z delom preobložen, važne

puščene) po jezuitih v naše katoliške kore na kvar cerkveni muziki vpeljala. Od onega časa se sme reči, da se v cerkvah ni več glasila cerkvena muzika, ampak slišala se je le muzika v cerkvah, in tako daleč žalibog je prišlo, da dandanes v cerkvah slišimo melodije posvetnih pesem, burk in oper, in da še letos so se v naših mestnih in predmestnih cerkvah razlegale zdravice, popotnice in poskoknice.

Odstraniti to grdo nespodobnost iz cerkev se je pred 8 leti v Regensburgu na Bavarskem ustanovila Cecilijina družba pod predsedstvom dr. Fr. Witt-a, ki 2 časnika z muzikalnimi prilogami, eno pod naslovom: „Musica sacra“, drugo pod imenom „Fliegende Blätter für kathol. Kirchenmusik“ izdaja. Oba časnika s 24 listi in 24 dokladami dobivata se po pošti za 2 gld. in par soldov, tedaj skor po nič, le v ta cilj in konec, da bi se zopet pravi cerkveni muziki pot odprla v katoliške cerkve.

Ker pa vsem prijateljem prave cerkvene glasbe ni mogoče, dohajati v Regensburg na letne zборе, zato družba v različnih krajih napravlja zборе, in tako bil je 6. občni zbor letos v Gradcu.

Ker nam prostor našega lista ne dopušča, obširno o tem zboru in njegovih produkcijah govoriti, naj zato omenimo na kratko le to, da sila veliko najdragocenih biserov stareje in noveje cerkvene muzike se je v stolni cerkvi v Gradcu izvrstno čulo od pevskega zbora, ki je štel okoli 50 pevcev, katere je nad 500 deležnikov, kakor po domače pravimo, prav „z andohtjo“ poslušalo, ki so prišli od vseh krajev Evrope.

Mili naši domovini bo pa ta 6. zbor Bavarskega Cecilijenega društva še posebno v tem obziru na veliko korist, da se, kakor slišimo, snuje zdaj tudi pri nas enako društvo, katerega protektorat blagovoli neki prevzeti gospod knezoškof dr. Pogačar. Ako se blagi namen izpelje, bode se kmalu po vsej Sloveniji gospod Bog slavil s pravo cerkveno muziko, na katero že 8 let dela voditelj muzike naše stolne cerkve, in katerega posnemati so začeli na koru naše frančiškanske cerkve in že tudi sèm ter tje po deželi: „omnia ad majorem Dei gloriam“.

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje in konec.)

Ko so bili Dunajski pevci na „Kreuzbergu“ odpeli, se vrnemo v mesto nazaj. Pri obedu se zmenimo, da se, ker smo Celovca se že po vsem nagledali, ob dveh popoldne po železnici peljemo v Poreče ob Vrbskem jezeru z namenom ohladiti si pregreta in prašna telesa v mlačni vodi jezera. Poslovivši se prisrčno od Celovških narodnjakov in prijateljev, katerih je bilo mnogo prišlo nam k „Sandwirthu“ prijetno drušino delat; poslovivši se tudi od groznega zmaja na glavnem trgu, kateremu smo zamerili le to, da ni po noči šinil raz stala ter z vedno zijajočim žrelom pohrustal po mestu visečih Pruskih in Nemških zastav, se podamo na kolodvor, v čegar veži je bila velika gnječa, ker so se z istim vlakom hoteli odpeljati tudi Dunajski pevci na górenje Koroško nekam. Eden izmed nas kupi za vse nas vožne listke do postaje „Marija na Vrbi“, na to se rinemo skoz množico na notranji prostor kolodvora, kjer je vlak že čakal. Ko se bašemo skozi čakalnico, vidimo, da so Dunajčani danes najbrže tu obedovali, ker jih je vse polno sedelo za mizami na pol izpraznjenimi.

Videli so se nam vsi prav miroljubni in prijazni ljudje, ki so se prišli le razveseljevat, nikakor pa nemško kulturo prodajat v Celovec.

Al čujmo! kaj je to! Tam v kotu se vzdigne človek po vnanjem zeló kakemu mesarju podoben, v znani obleki požarnega stražnika. To ni Dunajčan; to se brzo vidi ali marveč sliši, ko jame v nemščini, zeló Ljubljanskemu „kuheltajč“ podobni govoriti — v roki drži na pol spraznjen vrček piva. In kaj govori? Težko je umeti globoko skrivnostnega govora zapopadek; mi se tudi ne trudimo, da bi dohajali z ušesi dolge njegove tirade, katerih se je iz Prusaških listov na pamet naučil in tako le slabo pogrete podajal mirno jedočim Dunajčanom ter pačil jim ž njimi apetit. „Deutsches Land — deutsches Volk — deutsche Männer — deutsche Herzen — deutsche Zunge — deutsche Treue — deutsche Macht — deutsches Bier — deutscher Wein — deutsche Cultur“ — sploh le z „deutsch“ je bil osoljen in zabeljen njegov ričet, ki pa veselih Dunajčanov ni nič kaj navdušil, ker so ob koncu govora vidno neradi vstali in trkali s kozarci na zdravje — sami niso vedeli — čegavo.

„I, kdo je ta gospod, ki se tako navdušeno péha za nemštvo? Gotovo je mož iz Nemčije?“ Tako vprašam tik mene stoječega Celovčana. „Ej, kaj še!“ mi odgovori: „ste gotovo tujec, da ga ne poznate.“ In ko jaz temu pritrdim, nadaljuje: „To je naš „feuerwehrhauptmann“ — po rodu Slovan —“. „Hvala“, mu sežem v besedo, „drugo že vem. Zato mož tako rad nemške otrobe veže. Prav tako, kakor pri nas v Ljubljani naši renegati!“

Zadnje besede govorim — se vé da — le zá-se, ker se bojim, da bi ušesom Celovčana ne bile neprijetne. Al motim se, kajti on sam prične vnovič: „Je sitnež! Povsod hoče govoriti in moti s tem vsako zabavo. Kjer je on, še človek ne more v miru jesti in piti.“ „Tedaj je prav petelin!“

„Da, da, petelin je, ki pa se oglasi povsod le, kedar treba ni“, odgovarja Celovčan, Nemec, in mi stisne prijazno roko k odhodu.

„Prav kakor jajce jajcu so si ti hujskač! povsod podobni“, pravim svojemu tovarišu Ljubljancu; ki mi prikima. „Kakor je turčin ali poturčenec hujski od pravega Turka, tako so tudi slovanski renegati hujski in strupenejši od pravih Nemcev; z Nemcem se dá porazumeti in sbajati, z nemčurjem nikakor in nikdar nikoli ne.“

V tem zapoje zvonček in konduktêr upije „einsteigen“. Ljubljanski popotniki se spravimo skup v en voz, bilo nas je še trinajst; vožnja do Marije na Vrbi nam je kratka in prijetna.

Prvo, na kar smo v Porečah mislili, bilo je kopanje. Podamo se tedaj k jezeru in potopimo sparjena telesa do glave v vodo, ki je imela ta dan 21 stopinj gorkote. Po kopanji gremo ogledovat nekoliko tamošnje naprave, ki so res lepe in vsega pripoznanja vredne. Srečen, kdor bi mogel tam v kateri lično sezidanih vil „procul negotiis“ svoja navadna opravila opravljati!

Naša majhna družbica se je po vsem tem prav živahno in prijetno zabavala, ob osmih pa je pridrdral vlak, ki nas je potegnil do Beljaka in od tod po kratkem počitku do Ljubljane, ko smo namreč z vozov južne preselili se v vozove Rudolfove železnice. Vožnje ne bom popisoval; le to omenim, da je bila zopet mučna, čeravno hitreja od one v soboto večer, ker nam je zaspanec nagajal, vozovi pa so bili prepolni, da bi se bilo dalo spati. Vrh tega nas je budil po postajah glas čuvajev, ki so postaje klicali, se ve da le po nemški, kar je bilo v „Novicah“ po pravici že grajano.

Tako smo dospeli srečno v Ljubljano. Vtis tridnevne bivanja in potovanja na Koroškem bil je v obče prijeten, ostali nam bodo vedno v prijetnem spominu posebno izobraženi Koroški Slovenci, med temi v prvi vrsti častiti udje odbora za Janežičevo slovesnost. Oni gotovo niso krivi, če na Koroškem nismo našli vsega, česar smo se nadjali, marveč krive so sedanje nam Slovencem žalibog povsod nemile razmere. Zato jaz slovenskemu narodu Koroškemu ne želim v prvi vrsti nič drugega, kakor prav veliko mož Janežičeve vrste, posebno pa političnih buditeljev, kakor je na pr. slavni poslanec g. A. Einspieler. Potem bo tudi na Koroškem majka Slava imela več dobrih in pridnih otrok.

Predno sklenem te svoje popotne črtice, naj mi bo dovoljeno, zapisati tu še nekaj, kar me je zelo v srce zbodlo, kar je pa žalibog deloma ključ uganjki, zakaj slovanska ideja vkljub vsemu prizadevanju vnanjemu na Koroškem nič kaj ne more prodirati.

Na poti od Leš do Št. Jakoba nazaj došel sem dva kmeta, s katerima sem se spustil v pogovor. Pri tem zapazim, da sta moža sicer nekoliko izobražena, al o političnih dogodbah malo podučena. To se mi čudno zdi, zato ju prašam, če kaj bereta. Odgovor je ta, da kmet, ki hoče pri sedanjih slabih časih in obilnih davkih shajati, nima nič časa odveč za branje. „K večjemu ob nedeljah in praznikih“, pravita, „je nekoliko časa, al, če nam nihče ne pové, kaj naj beremo, si sami ne vemo pomagati.“ „I, saj imate gospode duhovne“, vgovarjam jaz, „ti vas gotovo napeljujejo k branju sedanjemu času primernih knjig in časopisov ali vam jih celó posojujejo, da jih berete.“ „O, gospod“, odgovori drugi kmet, „na ta način naših razmer ne poznate. Pri nas je tako. Brž ko kdo v šolo gré in se nemščine nauči, ne briga se za slovenščino, posebno tak, ki ne izštudira vseh šol. Učitelji so večidel pokorni sluge viših uradov in ubijajo našim otrokom nemščino v glavo, kolikor koli morejo. Sploh je žalostna prikazen pri nas ta, da vsak, ki se kaj več uči, ko orati in mlatiti, noče več po domače govoriti, ampak se neprenehoma z nemščino pači. Zato tudi mi vsakega, ki je v količkaj gospôski suknji, ogovarjamo nemški in prav čudno se nam je zdelo, ko smo slišali danes Ljubljanske gospode med sabo in z nami slovenski govoriti.“

Vsak si lahko misli, kako poparjen sem bil po tem odgovoru. Obrnil sem se potem v Celovcu do necega odličnega duhovnika, in ta mi je potrdil, kar sem zvedel iz kmeta priprostih ust. Kako bi mogel, kar sem slišal na lastna ušesa, na pr. župnik slovenske fare reči, da o dr. Bleiweisu še ni nič bral niti slišal! Jaz nisem kriv, če ta resnica kakega duhovnika ali učitelja zabolí, kajti zapisal sem, kar sem slišal in videl, sicer prepričan, da tudi na Koroškem je izvrstnih narodnih mož v vrsti duhovnov in učiteljev ljudskih.

J. A.

Pogled v Turčijo.

Šege in navade Turkov.

(Konec.)

Tudi peči in kaminov nimajo Turki. Da se grejejo, imajo bakrene ali lončene kotliče, „mangal“ imenovane, ki jih postavljajo poleg zofe. Večkrat postavljajo tak kotlič pod okroglo ali čvetero-voglato mizo, pregrnjeno s preprogrami, katerih ena seza od vseh strani do tál, da varuje gorkote, ki jo daja skopo v posodi nasuto oglje. Klop z blazinami je postavljena okolu mize, da lahko sedí na njej mnogo oseb. Mizi

taki pravijo „tandur“. Kedar se naredí mráz, ženske vedno sedevajo okoli „tandurja“.

Ženske stanice ali „harem“ so od drugih sob vedno oddaljene in zvezane so le z mostovži s stanovanjem možkih. Ta uredba zahteva mnogo sób, kar Turki zelo ljubijo. Skoraj vsak bogat ali premožen Turek ima razven svojega stanovanja še svoj „kiosk“ ali „paviljon“, kjer biva poleti. „Kiosk“ je štiri-voglat ali okrogel, lesén, pobarvan znotraj in zunaj, olepšan z zrezlinami in ima mnogo linic z vratci ali mrežicami, kar namestuje okna. V „kiosku“ so zofe, tla so pogrnjena s preprogrami.

Mohamedanom dovoljuje prerok imeti po več žen. V odločenem delu hiše stanujejo ženske kakor v samostanu. V harem je vstop vsem tujcem moškega spóla prepovedan. Spóla sta tu tako strogo ločena, da ne eden služabnik, niti evnuh ne smé priti v harem. Ženskam strežejo samo robkinje. Sorodniki, bratje, očetje itd. smejo obiskavati svoje sorodnice sestre in hčere edino ob bajramovih praznicah, ob ženitvanjskih dnevih in kedar se obrezujejo otroci, a tudi takrat je robkinjam dolžnost navzočim biti. Samo najbližji sorodniki, katerim postava prepoveduje zakon, smejo govoriti z gospodinjo, ako tudi ni zakrita s pajčolanom. Zdravniki smejo obiskavati bolno Turkinjo le v navzočnosti moževi ali nje robkinj. Zdravnik ne smé potipati žile, ako ni roka pokrita z mušljinom.

Kedar se gredó ženske kopat, svoje sorodnike obiskat, na trg ali na izprehod, spremljati jih morajo druge žene in robovi. Žene viših stanov se redko kedaj javno vidijo. Ni namreč dostojno, da bi hodile iz doma, ako ni neizogibno potrebno. Zato se vidijo po Turških mestih navadno preproste ženske, a tudi te so zakrite in hodijo zelo pozorne ter ne govoré skoraj z nikomur.

Najimenitnejše in skoraj edine domače svečanosti pri Turkih so ženitovanja.

Postava dovoljuje Turkom trojno zavezo. Turek se ali poroči z ženo, ali si jo najme ali pa kupi. Ženitva se sme obhajati samo v četrtek večer, kajti petek je Turkom naša nedelja. Način, po katerem si Turek vzame eno ali več žen, se imenuje „kapin“ in ne zahteva družih ceremonij, nego da se oglasi par pri kadiju in se zaveže, do določenega časa hraniti in oskrbovati osobo, katera se mu bode naznanila in katera mora dati privoljenje. Oče možev ali dva druga sorodnika morata to potrditi. Mož se zaveže, da bode, ako mu jih „Alah“ nakloni, skrbel za otroke, in če morebiti zapodí ženo ali mine določeni čas, da jej izplača gotovo vsoto. Takih zakonov otroci imajo enake pravice z drugimi; očetu jih je rediti, če tudi zavrže mater. A take ženitve so redke. Tretjega redu poroke so, da se kupujejo robkinje (sužne). Takih zakonov otroci so prosti in imajo pravico do zapuščine očetove.

Drugi domači praznik pri Turkih je obrezovanje. Ni sicer neobhodno potrebno, da bi bil vsak Turek „obrezan“, kajti, ako se je zamudila ta operacija v mladosti, lahko zdravnikovo potrdilo oprosti te dolžnosti. Neobrezan Mohamedanec „akhalf“, se nič kaj ne spoštuje in pred sodnijo nima veljave. Turška detca obrezujejo v 7. letu. Opravilo se vrši doma v rojstni hiši v navzočnosti sorodnikov, prijateljev in „imana“ (turškega popa) bližnje mošeje. Izvrševalci se imenujejo „sunet-džib“ in obrezujejo z britvijo. Prihodnjih 8 do 10 dni napravljajo stariši obrezancu različne veselice ter ga vodijo nekako ponosno okrog. Olepša se mu obleka, osobito turban sè zlatimi in srebrnimi porticami in čopi. Običajno je, da se tedaj žrtvuje oven ali kozel; tudi se delí obilo miloščine. Sultani razkazujejo pri takih priložnostih ves svoj kras in svojo mogočnost.